

C.

Körmöczbányai Smelcer Bertalan a XV. századból.

Körmöczbányai származású, ki a XV. században volt sempftenbergi¹⁾ társlelkész »Tractatus de materia indulgentiarum« című munkát másolta. A munka a körmöczbányai plebánia egyház középkori könyvtárában²⁾ a »Scripta sanctorum Patrum et aliorum Ecclesiae Scriptorum« című XV. századi vegyes tartalmú kéziratban foglaltatik s a következő colophonnal bir: »Et sic est finis huius opusculi, pro quo sit Deus Gloriosus et benedictus in secula seculorum, per manus Bartholomei Smelzer de Chrimnicia tunc temporis socio divinatorum operante in Semftenberg.«

Ezzel a magyarországi középkori könyvmásolók és betűfestők első centurióját befejeztem. Négy évi kutatásaim eredménye ez. Ha ennyi idő alatt a második centuriót is összehozom, kutatásaim nem lesznek meddők.

A BUDAPESTI KIR. MAGY. TUD. EGYETEM NÖVÉNYTANI INTÉZETÉNEK KÖNYVTÁRA.

Ismerteti: Dietz Sándor.

Hazánk, de különösen fővárosunk szakkönyvtárai sorában, ha nem is az első helyet, de az utolsót sem foglalja el a tud. egyetem növénytani intézetének könyvtára, mely a mult évben teljesen ujonnan rendeztetett, úgy, hogy az most könnyen hozzáférhető az érdekelt szakembereknek. Mivel a könyvtár számos nevezetesebb művet tartalmaz s jelentékeny helyet foglal el oktatásügyi intézményeink sorában, nem lesz talán érdektelen a bibliographusok előtt sem annak ismertetése.

A könyvtár történelmére vonatkozólag igen keveset említhetek fel. Alapját képezé a régi növénytani intézet kis könyv-

¹⁾ Falu Austriában.

²⁾ Ipolyi Arnold: Egy középkori magyar plebános könyvtára. Magyar Könyvszemle. I. 1876. 232 l

tára, mely a növénykertnek az országútról az üllői-útra történt áthelyezésekor (1840. év körül) ugyancsak az üllői-úti növénykertbe vitetett át; ugyanezen időtájban lett néhány növénytani szakmunka az egyetemi könyvtárból is ehhez csatolva. Ezen utóbb említett könyvek közt van néhány kötet, mely boldog emlékezetű József nádorunk könyvtárából származik. Később igen kevéssel szaporodott a könyvtár, valódi gyarapodása csak az 1866-diki év óta észlelhető, mely egyrészt a tapintatos szaktanár dr. Jurányi Lajos úr fáradozásainak, másrészt a magy. kir. miniszterium dotatiójának köszönhető. Ezen dotáció 6000 frt, ebből azonban a növénykerti s más intézeti kiadások fedezése után alig marad a könyvtár szükségleteinek fedezésére 2300 frt, úgy, hogy a folyóiratokon s fontosabb munkákon kívül most is alig lehet valamit beszerezni.

A könyvtár a budapesti egyetemi növénykert központi épületének egy földszinti szobájában 5 nagy üvegajtós szekrényben van elhelyezve.

A könyvtár túlnyomóan növénytani szakmunkákból áll, melyek 6 csoportba osztattak be, a 7-ik csoportot a nem növénytani szakmunkák képezik. A csoportokba a munkák következőleg osztattak be; az

A. csoport a rendszertani munkákat foglalja magában, és pedig a systematicai, floristikai, növényföldrajzi, növényöslénytani és növényhatározó munkákat, továbbá növénykerti leírásokat, növénytani lexiconokat és a növénykertek által cserébe ajánlott jegyzékeket.

B. csoport az általános növénytani munkákat, és pedig a fejlődéstani, szövettani, alaktani, élettani, növényvegytani és a növénybetegségeket tárgyazó munkákat.

C. csoport a folyóiratokat, gyűjteményes kiadásokat, repertoriumokat, egyleti kiadásokat és a növénytan történelmére vonatkozó munkákat foglalja magában.

D. csoportban vannak a kézi- (segéd-, tan-) könyvek és a görcsövészeti (mikroskopi) munkák.

E. csoportban vannak az alkalmazott növénytani munkák, mint az erdészeti, kertészeti, gazdasági, gyógyászati munkák.

F. csoportban vannak a népszerű s mulattató olvasmányul szolgáló növénytani munkák.

G. csoport tartalmazza a más szakbeli munkákat.

A könyvek valamennyien az illető csoport betűjével és sorzámmal vannak ellátva.

A könyvekről vezetetik egy leltári könyv, továbbá szerzők és csoport szerinti czédula-katalogus, és egy csoport szerinti katalogus a látogatók használatára.

A könyvtár áll 1207 műből illetve 2404 kötetből, mely számokba azonban az ez idei gyarapodás nincs betudva, s mely számok következőleg oszlanak meg a különböző csoportok szerint.

A	csoport	524	mű	908	kötet
B	»	273	»	331	»
C	»	78	»	676	»
D	»	79	»	102	»
E	»	118	»	214	»
F	»	36	»	42	»
G	»	99	»	131	»

összesen 1207 mű 2404 kötet

A könyvtár gyarapodása dr. Jurányi Lajos taná- úr vezetése alatt, leginkább kitűnik, ha az átvétel alkalmára felvett számot a mostanival összehasonlítjuk. 1866-ban ugyanis állott a könyvtár 484 mű és 955 kötetből, tehát a gyarapodás 723 mű és 1449 kötet a lefolyt 4 év alatt.

A könyvek nagyobb s használtabb része kötve van.

A könyvek sorábar megtaláljuk a külföld jelesebb szerzőinek műveit s a hazánkban megjelent nevezetesebb munkákat is.

Hungaricumokban a könyvtár felette szegény, a mi onnan megmagyarázható, hogy a könyvtár szigorúan szakkönyvtár lévén. nem fektethetett különös súlyt azok gyűjtésére.

A különböző csoportokban a következő szerzők neveivel találkozunk: Agardh, Allionius, Antoine, Ascherson, de Bary, Bentham, Bertholon, Bischoff, Boehm, Boissier, Bonorden, Braun A. és R., Brefeld Brogniart, Buchenau, Cohn, Courtin, Darwin, Diószegi, Dippel, Eichler, Endlicher, Engler, Esenbeck, Ettingshausen, Falkenberg, Féé, Franck, Fries, Gesner, Gloxin, Gmelin, Gönau, Göppert, Grisebach, Hallier, Hanstein, Hartig, Hazzlinszky, Hildebrand, Hochstetter, Hofmeister, Hooker, Jacquin

Irmisch, Johnson, Karsten, Kiteibel, Koch, Laicharding, Leitgeb Lorinser, Luersen, Magnus, Maly, Mettenius, Meyen, Milde, Miquel, Mohl, Müller, Nägeli, Neilreich, Nymann, Pallas, Parla, tore, Payer, Pfeiffer, Pokorny, Pringsheim, Rabenhorst, Reess, Reissek, Rochel, Russow, Rostafinsky, Sachs, Sadler, Sanio, Schacht, Schimpar, Schleiden, Schmirlein, Schreber, Schwendener, Seubert, Steudel, Strassburger, Thuret, Trurnefort, Tulasne, Unger, Visiani, Wahlenberg, Waldstein, Walpers, Wiesner, Willkom.

A könyvtár számos régi és felette értékes művekkel bir. Így a legrégebb munkák egyike Fuchs Leonhard. Laebliche Abbildung und contrafaytung aller Kreüter. 8°. Basell 1545. 1 köt. 358 táblával. A növénytani irodalom nagyobb munkái közül is számos található a könyvtárban. Hogy némileg tájékozást nyujtsak a könyvtár gazdagságáról, felsorolok itt néhányat a régiebb s az újabb nagyobb és értékes munkák közül.

A csoport.

B a u h n G á s p á r. Phytopinae seu enumeratio Plantarum 8°. Basilae 1589. 1 k.

B a u h n J o h a n. Historia Plantarum universalis. 2°. Ebrodum 1650. 3 k.

B a i l l o n M. H. Dictionnaire de Botanique. 4°. Paris, eddig 12 füz.; 12 t. még folyik.

B e n t h a m e t H o o k e r. Genera Plantarum. 4°. Londoni 1880. 6 köt.; még folyik.

B o i s s i e r E. Icones Euphorbium. I. 2°. Genève 1866. 1 k. 222 t.

B r u n f e l s O t t o. Contrafayt Kreuterbuch. 4°. Strassburg 1607. 1 k.

D e C a n d o l l e A u g. P y r a m. Prodromus systematis naturalis regni vegetabilis. 8°. Parisiis 1824—73. 21 k.

C a r r i c h t e r B a r t h o l o m ä u s. Grosskrauterbuch. 8°. Frankfurt 1673. 1 k.

C l u s i u s C a r o l u s. Rariorum Plantarum historia. 4°. Antwerpiae 1601. 1 k.

C l u s i u s C a r o l u s. Rariorum aliquot stirpium per Pannoniam observatas. 16°. Antwerpiae 1583. 1 k.

218 A budapesti k. m. tud. egyetem növényzeti intézetének könyvtára.

C o r d a. A. S. J. Icones fungorum hunc usque cognitorum. 8°. Pragae 1854. 6 k. 70 t.

C u r i o s e r Botanicus oder sonderbares Krauterbuch 16°. Drezden 1706. 1 k.

D a l e c h a m p s. Histoire generale des Plants. 4°. Lyon 1653. 1 k.

D i o s c o r i d e s. Anazarbe Pedocius. Kräuterbuch des Uralten. Frankfurt 1610. 1 k.

D u r a n s C a s t o r. Herbario nuovo. 8°. Venetia 1636. 1 k.

E s e n b e c k. Nees v. Robert Browns vermischte Schriften. Leipzig 1825. 6 k.

E t t i n g s h a u s e n C o n s t. Die Farnkrauter der Jetztwelt. 4°. Wien 1865. 1 k. 180 t.

F é é A. L. A. Description de Fougères exotique reres ou nouvelles. 4°. Paris 1853. 2 k. 44 t.

F é é A. L. A. Memoires sur la Famille des Fougères. 2°. Strassbourg 1844. 1 k. 69 t.

F o u r e a u e t J o r d a n. Icones ad floram Europae. 2°. Paris 1866—80. 320 t.; folyik.

F r a n c G e o r g i u s Flora Francica. Argentorati 1685. 32°. 1 k.

F r i e s Rob. Icones selectae. Hymenomycatin nondum delineatur. 2°. Upsala 1878. 17 füzet. 140 t.; folyik.

F u c h s Leonhard. De historia stirpium. 8°. Paris 1546. 1 k.

G o u a n A n t o n. Flora monspeliaca. Lugduni 8°. 1765. 1 k. 3 t.

H a l l e r A l b e r t. Opuscula sua botanica. 8°. Gottingae 1749. 1 k. 1 t.

H a r v e y W i l l i a m H e n r y. Phycologia Britannica, or a history of British Sea weeds London 1871. 8°. 4 k. 213 t.

H e d w i g J o h. Descriptio et Adumbratio mikroskopico analytico muscorum frondosorum. 2°. Lipsiae 1787. 2 k. 80 t.

H o f f m a n n. Hortus Mosquensis 1808. 1 k.

H o s t N i c o l. T h o m. Icones et descriptiones Graminearum Austriacarum. 1°. Vindobonae 1801—1809. 4 k. 400 t.

J a c q u i n N i c o l. J o s e p h. Hortus Botanicus Vindobonensis 1°. Vindobonae 1770. 3 k. 200 t.

Jacquin Nicol. Joseph. Flora Austriaca. 1°.
Viennae 1773. 4 k. 500 t.

Jacquin Nicol. Joseph. Icones Plantarum Rario-
rum. 1°. Vindobonae. 1781—86. 3 k. 647 t.

Kyberum David. Lexicon Rei Herbariae trilingve.
Argentinae. 1553. 16°. 1 k.

Karlchbremer. Icones selectae Hymenomycetum
Hungariae. Budapest 1878. 20 t.

Kotschy. Dr. T. Eichen 1°. Wien 1862. 2 k. 40 t.

Kunth K. Zs. Enumeratio Plantarum. 8°. Stuttgart
1833. 6 k.

Kütring Fr. Tabulae Phycologiae. Nordhausen. 1845—
1869. 8°. 20 k. 1900 t.

Ledebour. Flora Rossica. 8°. Stuttgart 1812—53. 7 k.

Linnè munkáinak különböző kiadásai.

Miquel F. A. S. Annales musei botanici Lugduno Ba-
tavi. Amstelodami. 1863—69. 40 füz. 2.

Persoon C. H. Mycologia Europaea. 8°. Erlangen
1827. 3 k. 30 t.

Plenck József. Icones Plantarum medicinalium. fol.
Viennae 1788—1803. 1 k. 700 t.

Reichenbach Lud. Icones Plantarum rariorum et
minus rite cognitarum. 4°. Leipzig 1823—31. 10 k. 1000 t.

Reichenbach Lud. Icones florae Germanicae et
Helveticae. 4°. Leipzig 1850—67. 22 k. 2191 t. folyik.

Schimper W. Ph. Bryologia Europaea. 4°. Stuttgart
1836—51. 6 k. 640 t.

Schimper W. Ph. Traité Paleontologie végétale. 4°.
Paris 1869—74. 4 k. 110 t.

Schott H. Genera Aroidearum. 4°. Vindobonae 1858
2 k. 98 t.

Suringar W. F. R. Musée Botanique de Leide. 1871.

Tabernemontanus J. H. New vollkommenliche
Krauterbuch. 2°. Basel 1591—1664. 2 k.

Waldstein Fr. et Kitaibel P. Descriptiones et
Icones Plantarum rariorum Hungariae. 1°. Viennae 1802—12.
3 k. 280 t.

A. B. csoportból két régibb munkát említhetek fel mint olyat, mely kiváló beccsel bír:

Hedwig Joh. Theoria generationis et fructificationis plantarum Cryptogamicarum Linnaei. 8° Petropoli 1874. 1 k. 35 t.

Linnaeus Car. Fundamenta botanica. 8°. Hallae 1747. 1 k.

C. csoport. Ebben a legjelesebb növénytani folyóiratok foglaltak s ezért érdemesnek találom azok felsorolását.

Annales des sciences naturelles, rédigées pour la botanique. Paris 1844—81. 56 k. 1388 t.

Adansonia. Baillon. Paris 1860—73. 12 k.

Bonplandia. 1853—63. 10 k.

Blumenzeitung. Weisensee 1828—62. 30 k.

Botanische Zeitung. 1843—80. 38. k. 433 t.

Cohn. Beiträge zur Biologie d. Pflanzen. Breslau 1875—80.

Flora. Regensburg 1852—80. 29 k.

Hanstein. Bot. Abhandlungen. Bonn. 1871—78. 3 k.

Hedwigia. Dresden 1863—80. 15 k.

Justh Dr. L. Botanischer Jahresbericht. Berlin 1874—78.

Linnaea. Halle-Berlin 1851—80. 17 k.

Lotos. Prag. 1868—75.

Monatsbericht der k. Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. 1870—80. 10 k.

Morren Ed. Correspondence Botanique. Liège 1876—1880. 5 k.

Növénytani Lapok. Kanitz Ágost. Kolozsvár 1877—1880. 4 k.

Pringsheim. Jahrbücher für wissenschaftliche Botanik. Berlin 1858—80. 11 k. 434 t.

Pritzel. Iconum Botanicarum. Berlin 1866.

Oesterr. Bot. Wochenblatt. Wien 1851—1880. 29 k.

Természetrajzi füzetek. Hermar Otto. Bpest 1877—80. 4 k.

Természettudományi társulat kiadványai és folyóirata.

Verhandlungen des zool. botan. Vereins in Wien 1853—80. 27 k.

D. csoport.

Ezen csoportban Bischoff, Brassai, De Candolle, Jäger, Kunth, Kutring, Leunis, Luersen, Prantl, Quedett, Reinke, Sachs, Schenk, Schleiden, Seubert, Tbomé, Willkomm e nemű munkáinak legjobbjait találjuk, ezeken kívül a Dippel, Frey, Hannover, Mohl, Nägeli, Reinike, Schacht, Schluhr, Thanhoffer, Wiesner, mikroszkopiai munkáit.

Az **E.**, **F.** és **G.** csoport részint nem tartalmaznak nagyobb terjedelmű munkákat, részint pedig újabbkori munkák, habár ezen csoportokban is található sok értékes és jól használható műveket.

A között jegyzékből könnyen meggyőződhetni a könyvtár nagy becséről, mi tekintve szerény viszonyainkat elég nagyinak mondható.

Kívánatos azonban, hogy a könyvtár, mely egyrészt bő alkalmat nyújt a törekvő egyetemi fiatalság ez irányban való tájékozására, másrészt forrásul szolgál hazai növényteni szakembereinknek, ezentúl még inkább gyarapíttassék, mert az eddigi gyarapítási arányok a jelenlegi dotatio elégtelensége miatt nem felelnek meg a növényteni irodalom gyors termelésének.¹⁾

¹⁾ Óhajtjuk hogy czikkíró úr kívánsága teljesüljön. Czikkének azon állítását azonban, melyben mondja, hogy: »a könyvtár hungaricumokban nagyon szegény, mert szakkönyvtár levén ezeknek gyűjtésére különös súlyt nem fektethetett«, nem hagyhatjuk észrevétel nélkül. Nézetünk szerint a szakkönyvtár fogalma nem zárja ki a hungaricákat. Melius Péter Herbariuma, Bejthe András Füveskönyve és más e tudományba vágó régi magyar könyvek méltán foglalhatnak helyet az intézet könyvtárában. Sőt itt kellene lenni minden oly növényteni munkának, melyet magyarországi szerző bárhol s bármely nyelven valaha írt. A Nemzeti Múzeum Könyvtára hivatásánál fogva a legszélesebb arányokban gyűjti ugyan a hungaricákat, de legjobb igyekezete mellett sem felelhet meg minden tudomány-szakban egyformán feladatának. Ezért kell az egyes tudományos intézeteknek oda törekedniök, hogy szakmájukban a hazai irodalom termékeit lehetőleg teljesen összegyűjtsék s a múzeumi könyvtárt kiegészítsék. Tudjuk, hogy a reáلتudományok mostani haladása leginkább külföldi szakirodalomra utalja tudósainkat, de egy országos intézettől megkivánhatjuk, hogy a beszerzéseknél a külföldi modern szakmunkák mellett a régi hazai szakirodalomra is legyen figyelemmel.